

”Vuorovaikutus toimii kivijalkana yhteistyölle”

Varhaiskasvattajien näkemyksiä vuorovaikutuksesta vanhempien kanssa



Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomikoulutus, Hämeen ammattikorkeakoulu

Syksy 2020

Anastasia Mettänen

Tekijä	Anastasia Mettänen	Vuosi 2020
Työn nimi	”Vuorovaikutus toimii kivijalkana yhteistyölle”: Varhaiskasvattajien näkemyksiä vuorovaikutuksesta	
Ohjaaja	Outi Välimaa	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tutkimustehtävä oli tutkia varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Opinnäytetyön tilaajana toimi pirkanmaalainen kunta. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa kunnan varhaiskasvattajien näkemyksistä ja kokemuksista sekä selvittää, millaista vuorovaikutus on varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä. Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä uutta tietoa vuorovaikutuksesta kunnan varhaiskasvatuksen hyödynnettäväksi ja lisäksi antaa kunnalle kehitysehdotuksia vuorovaikutukseen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin yksilöllisinä kirjoitelmapyyntöinä kunnan varhaiskasvatusyksiköiden varhaiskasvattajilta. Vastausten analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimustulosten mukaan vuorovaikutus on päivittäistä keskustelua haku- ja tuontitilanteissa, luottamuksellisen suhteen luomista ja yhdessä sovittua toimintaa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvattajat kokevat vuorovaikutustilanteet vaihteleviksi, mutta useimmiten positiivisiksi. Vuorovaikutustilanteissa kiireen koettiin vaikuttavan negatiivisesti vuorovaikutukseen, kun vuorovaikutus jää vähäiseksi kiireen takia. Toimintaa kehitettäisiin lisäämällä yhteistyötä vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä ja rohkeammalla vuorovaikutuksella.

Avainsanat Vuorovaikutus, varhaiskasvatus, varhaiskasvattajat, vanhemmat, laadullinen tutkimus

Sivut 25 sivua ja liitteitä 1 sivu

Author	Anastasia Mettänen	Year 2020
Subject	“Interaction works as a cornerstone for co-operation”: Early childhood educators’ views about interaction	
Supervisor	Outi Välimaa	

ABSTRACT

The thesis examines interaction between parents and early childhood educators. The thesis was commissioned by a municipality located in Pirkanmaa. The aim of this thesis was to collect information about early childhood educators’ views and experiences of interaction and to examine what kind of interaction there is between parents and early childhood educators. The goal was to provide the municipal early childhood education services with new information about interaction, and to give them development proposals concerning the interaction.

The data consisted of narratives written by early childhood educators. The obtained information was analysed using data-driven content analysis. The results show that interaction includes daily conversations when parents drop off and pick up their children from the day care centre; building up confidential relationships; and activities that are scheduled together. Early childhood educators find the interaction situations variable, but mostly positive. The results indicate that hurry affects interaction negatively. Interaction could be developed by increasing co-operation between early childhood educators and parents and with more forward interaction.

Keywords Interaction, early childhood education, early childhood educators, parents, qualitative study

Pages 25 pages and appendices 1 page

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus	2
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	2
2.2	Kasvatusyhteistyö	3
2.3	Vuorovaikutus	4
3	Aikaisempia tutkimuksia	5
4	Tutkimuksen toteutus	6
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	6
4.2	Tutkimusaineisto	7
4.3	Analyysimenetelmä ja tutkimuksen analyysin toteutus	8
4.4	Tutkimuksen luotettavuus	9
5	Tulokset	9
5.1	Mitä vuorovaikutus on	10
5.1.1	Keskustelua	10
5.1.2	Viestintää	11
5.1.3	Toimii kivijalkana yhteistyölle	12
5.1.4	Yhdessä sovittua	12
5.1.5	Suhteen luomista	13
5.2	Millaista vuorovaikutus on	14
5.2.1	Vaihtelevaa	14
5.2.2	Iloista arkipäiväistä jutustelua	15
5.2.3	Kiire on inhottava asia	16
5.2.4	Luottamusta	17
5.3	Kehittämis ehdotukset	17
5.3.1	Yhteistyön lisääminen	18
5.3.2	Rohkeampaa vuorovaikutusta	18
5.3.3	Tiedottamista	19
6	Johtopäätökset	19
7	Pohdinta	22
	Lähteet	24

Kuvat, taulukot ja kaavat

Taulukko 1. Analyysin tuloksena syntyneet kategoriaryhmät ja kategoriat lukumäärinä.

Taulukko 2. Mitä vuorovaikutus on ja kategorioihin liittyvien mainintojen lukumäärät.

Taulukko 3. Millaista vuorovaikutus on ja kategorioihin liittyvien mainintojen lukumäärät.

Taulukko 4. Kehittämisehdotuksia kategoriaryhmät ja niihin liittyvien mainintojen lukumäärät.

Liitteet

Liite 1 Kirjoitelmapyyntö

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on vanhempien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018), joten siitä syystä perehtymistä vanhempien ja varhaiskasvattajien väliseen vuorovaikutukseen, voidaan pitää osana laadukasta varhaiskasvatusta. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on niin suuressa roolissa varhaiskasvatuksessa, että vuorovaikutuksen tutkiminen on aina ajankohtaista.

Opinnäytetyön tilaajana toimi pirkanmaalainen kunta. Tulevana varhaiskasvatuksen opettajana tulen tekemään paljon yhteistyötä vanhempien kanssa. Mielestäni vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen vuorovaikutus on todella mielenkiintoinen ja tärkeä aihe. Vuorovaikutus valikoitui aiheeksi omasta mielenkiinnostani ja tilaajakunnan toiveesta johtuen. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa kunnan varhaiskasvattajien näkemyksistä ja kokemuksista sekä selvittää, millaista vuorovaikutus on varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä. Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä uutta tietoa vuorovaikutuksesta kunnan varhaiskasvatuksen hyödynnettäväksi, ja lisäksi antaa kunnalle kehitysehdotuksia vuorovaikutukseen.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin kirjoitelmapyyntöillä kunnan varhaiskasvattajilta. Tutkimuskysymykset muodostuivat seuraaviksi: mitä ja millaista vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä, ja mitä kehittämisehdotuksia varhaiskasvattajat tuovat vuorovaikutukseen.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla tuetaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, edistetään lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistään syrjäytymistä. Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvussa ja oppimisessa. Varhaiskasvatuksella on positiivisia vaikutuksia lapsen elämään ja varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lapsen tulevaisuudelle. (OPH, 2016, s. 5) Varhaiskasvatus myös tukee huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään ja opiskeluun. Varhaiskasvatusta järjestetään kunnissa päiväkodeissa, esiopetuksessa sekä aamu- ja iltapäiväkerhoissa. Lisäksi voi olla myös perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatustoimintaa ja yksityistä päivähoitoa. (OPH, n.d.)

Varhaiskasvattajilla tarkoitetaan kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä työskenteleviä henkilöitä. Päiväkodeissa työskentelee varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia ja päiväkodin johtajia. Näistä tehtävänimikkeistä ja kelpoisuuksista on säädetty laissa, mutta päiväkodeissa työskentelee lisäksi avustajia ja keittiöhenkilöstöä, joille ei ole säädetty nimikkeitä tai kelpoisuusvaatimuksia laissa. (OKM, n.d.)

Tässä tutkimuksessa puhun varhaiskasvattajista tai henkilökunnasta, koska aineistossa ei ole eritelty vastaajien koulutustaustaa. Vastaajat ovat olleet joko varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja tai varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) puhutaan lapsen vanhemmista tai muista huoltajista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) käyttää käsitettä huoltaja puhuttaessa lapsen vanhemmasta tai muusta huoltajasta.

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ohjaa varhaiskasvatuslaki. Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 1). Varhaiskasvatuslaissa on säädetty myös varhaiskasvatuksen tavoitteista, ja yksi tavoitteista on

yhteistyö vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan tukeminen kasvatustyössä (Varhaiskasvatustalaki 540/2018 § 3).

Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain perusteella opetustalituksen antama valtakunnallinen määräys. Määräyksen mukaan laaditaan paikalliset varhaiskasvatustussuunnitelmat ja lasten varhaiskasvatustussuunnitelmat sekä toteutetaan varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustajia velvoittava määräys. Perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä sekä varhaiskasvatustajien ja vanhempien välisestä kasvatustyhteistyöstä. (Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteet, 2018, s. 4)

2.2 Kasvatustyhteistyö

Vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lastensa kasvatuksessa, mutta varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on toimia vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi, ja lisäksi varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen huoltajaa kasvatustyössä (OAJ, n.d.)

Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteissa määrätään, että varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi keskustella kasvatustyon arvoista, tavoitteista ja vastuista keskenään, mutta myös vanhempien kanssa. Yhteistyön tulisi olla vuorovaikutteista, ja yhteistyö edellyttää varsinkin varhaiskasvatustajilta aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Henkilöstön ja vanhempien välillä tulisi olla luottamuksellinen ilmapiiri, koska se mahdollistaa yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. Kasvatustyhteistyötä tukevat luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. (Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteet, 2018, s. 30)

Yhteistyöllä on erilaisia muotoja, esimerkiksi päivittäiset keskustelut haku- ja tuontitilanteissa, muu yhteydenpito kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, varhaiskasvatustussuunnitelmakestukset, erilaiset juhlat, vanhempainillat sekä ohjaus ja neuvonta varhaiskasvatustalpalveluissa (OAJ, n.d.). Vanhemmille tulisi jakaa lapsen päivittäiset tapahtumat ja kokemukset. Erityisesti kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Vanhempien ja

varhaiskasvattajien havainnot ja keskustelut luovat pohjaa kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Vanhemmilla tulee olla myös mahdollisuus osallistua toiminnan ja tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä tulisi hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa myös tukea varhaiskasvattajien työlle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 30)

2.3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutus tarkoittaa kahden tai useamman ihmisen välistä vastavuoroista kommunikaatiota. Vuorovaikutus voi olla sanoja, puhetta, eleitä, ilmeitä tai katseita. Vuorovaikutuksessa tavoitteena voi olla omia näkemyksiä esittämällä ja toista kuuntelemalla löytää yhteinen tapa toimia. Keskeisiä vuorovaikutustaitoja ovat keskustelutaidot, yhteistyö- ja yhteistoimintataidot, viestintätaidot ja empatiataito. (Kauppila, 2005, s. 24)

Hyvä vuorovaikutus on tehokasta, päämääriin pyrkivää ja yhteistyösuhteita säilyttävää. Ihmisten välillä tulisi säilyä hyvä yhteistyön henki ja samalla tulisi saavuttaa positiivisia tuloksia. Hyvään vuorovaikutukseen kuuluu myös luottamus ja positiivinen sosiaalinen kontakti. Luottamuksen syntyminen ei ole aina helppoa, vaan se voi vaatia aikaa. Joskus luottamus voi syntyä helposti ja nopeastikin ihmisten välille. Positiivisen sosiaalisen kontaktin edellytyksenä on, että toinen henkilö tulkitsee lähestymisen ja viestit myönteiseksi. Ihmisten aikaisemmat kokemukset ja sisäiset mallit vaikuttavat tällaisissa tilanteissa, ja niistä riippuu, kuinka vastaanottavainen ihminen on ja kuinka helposti hän luo luottamuksellisen suhteen. (Kauppila, 2005, s. 70)

Jos keskeisin ja eniten varhaiskasvatusta määrittävä tekijä tulisi kiteyttää yhteen käsitteeseen, se käsite olisi vuorovaikutus. Vuorovaikutus on sosiaalisen ympäristömme ydin, ja sosiaalinen ympäristömme määrittelee sitä, millaisia olemme. (Ahonen, 2018, s. 78) Laadukkaasta vuorovaikutuksesta on keskusteltu osana varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä lähes aina. Tieteellisesti vuorovaikutusta on tutkittu paljon, ja vuorovaikutuksesta on kirjoitettu paljon kirjoja. Sen lisäksi vuorovaikutusta on lähestytty täydennyskoulutusten kautta. Ilmiönä vuorovaikutus on niin laaja, ettei kukaan voi todeta olevansa vuorovaikutuksellisilta taidoiltaan valmis, ja vuorovaikutuksen äärelle pysähtyminen ja sen tutkiminen on aina ajankohtaista. (Ahonen, 2018, s. 79)

3 Aikaisempia tutkimuksia

Opinnäytetyöprosessin aikana tutustuin opinnäytetöihin ja pro gradu -tutkielmiin, jotka liittyivät vuorovaikutukseen varhaiskasvatuksessa. Tässä luvussa esittelen ne tutkimukset, jotka liittyvät olennaisesti tämän opinnäytetyön aiheeseen. Esille nousseet kasvatusyhteistyön ja vanhemmuuden tukemisen käytännöt toimivat hyvänä vertailukohtana omalle tutkimukselleni.

Mari Savolaisen (2018) opinnäytetyössä tutkittiin kasvatusyhteistyötä kunnallisessa varhaiskasvatuksessa vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä tietoa vanhemmilta kasvatusyhteistyöstä kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, jossa vanhemmilla oli mahdollisuus kuvata kasvatusyhteistyötä. Vanhemmilta kysyttiin, mitä kasvatusyhteistyö on heidän mielestään, miten kasvatusyhteistyö tukee vanhemmuutta ja miten kasvatusyhteistyötä voisi kehittää vanhempien mielestä. (Savolainen, 2018, ss. 13–14) Tutkimuksen mukaan vanhemmat ovat tyytyväisiä kasvatusyhteistyöhön, mutta kaipaivat enemmän aikaa yhteisille keskusteluille. Kehitysehdotuksina vanhemmat kertoivat, että he kaipaivat enemmän tietoa lapsensa päivästä ja niin sanottuja perinteisiä vanhempainiltoja. (Savolainen, 2018, s. 26)

Henriikka Yliniemen (2019) opinnäytetyössä tutkittiin vanhemman kasvatustyön ja vanhemmuuden tukemista varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajien näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaisia käytäntöjä lastentarhanopettajilla on vanhemmuuden tukemisessa, sekä selvittää kokemuksia vanhempien vanhemmuuteen liittyvien tuen tarpeista sekä lastentarhanopettajien kokemuksia omasta osaamisestaan liittyen vanhemmuuden tukemiseen. Aineisto kerättiin haastattelemalla neljää lastentarhanopettajaa. (Yliniemi, 2019, s. 25) Tutkimuksen mukaan tärkeimmiksi vanhempien kasvatustyön ja vanhemmuuden tukemisen käytännöiksi nousivat päivittäiset kohtaamiset vanhempien kanssa, vanhempien kanssa käytävät lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut, käytännön vinkit ja neuvot sekä eteenpäin palveluihin ohjaaminen. Lastentarhanopettajien oma osaaminen vanhempien tukemisessa koettiin hyväksi. Osaamiseen eniten vaikuttava tekijä oli työkokemus. (Yliniemi, 2019, s. 42)

Sanja Tahkokorpi-Kamppurin (2018) kasvatustieteiden pro gradu -tutkielmassa tutkittiin vanhempien kokemuksia yhteistyön haasteista varhaiskasvattajien kanssa. Tutkielman tavoitteena

oli selvittää, millaisia yhteistyön haasteita vanhemmat olivat kohdanneet yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa, miten haasteet ratkaistiin, millaisia vuorovaikutuksen ongelmia tapauksissa ilmeni sekä millaista hyvä yhteistyö vanhempien mielestä on. (Tahkokorpi-Kamppuri, 2018, s. 38) Aineisto kerättiin haastatteleamalla neljää vanhempaa, jotka olivat kokeneet haasteita yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa. (Tahkokorpi-Kamppuri, 2018, s. 40) Tutkielmassa yhteistyön haasteista nousi selkeästi esiin varhaiskasvattajien vallankäyttö ja valta-asema vanhempiin nähden sekä vanhempien ja varhaiskasvattajien epäsymmetrinen yhteistyösuhde. Yhteistyön haasteissa keskeisessä asemassa olivat kokemuksien mukaan varhaiskasvattajien puutteelliset vuorovaikutustaidot ja persoonallisuuden piirteet. Vinkit hyvään yhteistyöhön liittyivät varhaiskasvattajien vuorovaikutustaitoihin, kuten avoimuuteen, kunnioitukseen sekä kaksisuuntaiseen vuorovaikutukseen. Esille nousi lisäksi vanhemman oman lapsen asiantuntijuuden kunnioitus sekä lapsen päivästä kertominen päivittäisissä kohtaamisissa. (Tahkokorpi-Kamppuri, 2018, ss. 107–108) Yhteistyön haasteiden jatkotutkimusideana Tahkokorpi-Kamppuri esitteli vanhempien ja varhaiskasvattajien kokemuksien tutkimisen ja tuloksien vertailun. (Tahkokorpi-Kamppuri, 2018, s. 2)

4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on kuvata ilmiötä tai tapahtumaa ja ymmärtää toimintaa. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan syvällisesti ymmärtämään aihetta, ja tämän vuoksi olisi tärkeää, että henkilöt, joilta aineisto kerätään, tietäisivät aiheesta mahdollisimman paljon. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 74) Laadullisen tutkimuksen raportoinnissa voi esittää analyysin tukena lainauksia alkuperäisestä aineistosta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 22). Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen tavoitteen ja tarkoituksen ja esittelen tutkimuskysymykset. Lisäksi kerron miten aineisto on kerätty ja analysoitu, sekä pohdin tutkimuksen luotettavuutta.

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tilaajana toimii pirkanmaalainen kunta. Kunnassa tehtiin aikaisemmin asiakastytytyväisyyskysely, jossa kysyttiin myös vuorovaikutuskokemuksista vanhemmilta.

Kunnassa koettiin, että vanhempien ja varhaiskasvattajien välistä vuorovaikutusta olisi hyvä tutkia myös työntekijöiden näkökulmasta.

Tutkimukseni tarkoituksena on kerätä tietoa kunnan varhaiskasvattajien näkemyksistä ja kokemuksista sekä selvittää, millaista vuorovaikutus on varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä. Tavoitteena on kerätä uutta tietoa vuorovaikutuksesta kunnan varhaiskasvatuksen hyödynnettäväksi ja antaa kunnalle kehitysehdotuksia vuorovaikutukseen. Tutkimuskysymykseni ovat: mitä ja millaista vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä, ja mitä kehittämisehdotuksia varhaiskasvattajat tuovat vuorovaikutukseen.

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineiston hankintamenetelmänä oli kirjoitelmien keräys varhaiskasvattajilta. Kirjoitelmat ovat ei-julkisia henkilökohtaisia dokumentteja. Tällaisilla dokumenteilla voidaan tarkastella ihmisten kokemuksia ja ajatuksia. Yksityiset, subjektiiviset tekstit sopivat tutkimukseen, joissa ollaan kiinnostuneita selvittämään ihmisen kokemus hänen näkökulmastaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006)

Päädyin kirjoitelmiin, koska halusin saada mahdollisimman monen varhaiskasvattajan näkemyksen mukaan tutkimukseen ja muulla tutkimusmenetelmällä, kuten haastattelulla, otanta olisi todennäköisesti jäänyt pienemmäksi. Tämän lisäksi subjektiiviset kirjoitelmat sopivat hyvin tutkimukseeni, koska olen kiinnostunut juuri varhaiskasvattajien kokemuksista ja näkemyksistä heidän näkökulmastaan.

Sovin kunnan varhaiskasvatusyksiköiden kanssa päivät, jolloin saavuin keräämään kirjoitelmia. Olin paikalla varhaiskasvatusyksiköissä kertomassa tutkimuksen aiheen, sen tarkoituksen ja kerroin miten aineistoa käsitellään. Annoin varhaiskasvatusyksiköissä työskenteleville työntekijöille mahdollisuuden osallistua tutkimukseen jakamalla kaikille kirjoitelmapyyntö.

Kirjoitelmapyyntöissä ohjeistettiin kirjoittamaan omin sanoin siitä, millaista vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä, sekä kertomaan, mitä kehittämisehdotuksia varhaiskasvattajat toisivat vuorovaikutukseen vanhempien kanssa. Kirjoitelmapyyntö on tämän julkaisun liitteenä (Liite 1). Ohjeistin kirjoitelmissa, jos varhaiskasvattajilla oli jotain kysyttävää, ja lisäksi painotin vapaaehtoisuutta ja kirjoitelmien nimettömyyttä.

4.3 Analyysimenetelmä ja tutkimuksen analyysin toteutus

Aineistoni koostuu yhdestätoista kirjoitelmasta. Kirjoitelmat olivat eri pituisia, osa kirjoitelmista oli alle puoli sivua ja osa oli kirjoitettu sivun molemmin puolin. Keskimäärin kirjoitukset olivat sivun pituisia. Litteroin kirjoitelmat tietokoneella samaan tiedostoon, ja litteroitua aineistoa oli kuusi sivua.

Tutkimuksen analyysimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen sisällönanalyysi kategorianalyysinä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi jaetaan kolmeen eri vaiheeseen. Aluksi mietitään, mitä aineistosta lähdetään etsimään, ja aloitetaan tutkimusaineiston pelkistäminen. Tämä tarkoittaa, että tutkimusaineistosta karsitaan epäolennainen informaatio pois, kuitenkin hävittämättä tärkeää informaatiota. Seuraavassa vaiheessa olennaiset tiedot ryhmitellään, eli aineistosta poimitut asiat ryhmitellään samankaltaisuuden mukaan, ja aineisto tiivistetään eri ryhmiä. Viimeinen vaihe on käsitteellistäminen, jossa jokainen ryhmä nimetään ryhmän sisältöä parhaiten kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, ss. 110–115)

Aloitin aineiston analyysin lukemalla aineistoa läpi moneen kertaan, kunnes aineisto alkoi jo muistumaan mieleen. Tämän jälkeen aloin etsimään eri asioita, kuten mitä vuorovaikutus on, millaista vuorovaikutus on ja mitä kehittämissuhteita ehdotetaan. Jokaisella aiheella oli oma värinsä, jonka mukaan värjäsin aineistosta kategoriaan sopivia lauseita ja sanoja.

Laitoin kaikki saman väriset lauseet, sanat ja ilmaisut samaan kategoriaan. Tämän jälkeen aloin ryhmittelemään samankaltaisia asioita samoihin ryhmiin. Lopuksi käsitteellistin kategoriaryhmät.

Taulukko 1. Analyysin tuloksena syntyneet kategoriaryhmät ja kategoriat lukumäärinä.

KATEGORIARYHMÄ	KATEGORIOIDEN LUKUMÄÄRÄ
Mitä vuorovaikutus on	80
Millaista vuorovaikutus on	35
Kehitysehdotuksia	18
Yhteensä	133

Taulukko esittää ryhmät mitä vuorovaikutus on, millaista vuorovaikutus on ja kehittämisehdotuksia vuorovaikutukseen sekä kategorioiden lukumäärät.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseni on yhteiskunnallisesti ajankohtainen, ja se tuottaa lisää informaatiota varhaiskasvatuksen kentälle. Ennen tutkimuksen aloittamista hain tarvittavat tutkimusluvut. Tutkimusaineisto kerättiin luotettavin keinoin käyttäen aineistonkeruumenetelmänä anonyymia kirjoitelmapyyntöä. Vastaajille kerrottiin suullisesti, mihin kirjoitelmia käytetään, ja sovittiin aineiston asianmukaisesta hävittämisestä prosessin päätyttyä. Vastaajille painotettiin, että osallistuminen on vapaaehtoista ja nimetöntä. Kirjoitelmat palautettiin nimettömästi, eikä tutkimuksessa ole tietoja, joiden perusteella selviäisi vastaajien henkilöllisyys.

Tutkimuksessani on avattu kaikki prosessin vaiheet, jolloin lukijan on helppo seurata tutkimuksen etenemistä sekä tulosten ja johtopäätösten syntyä. Varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksesta on tehty useita tutkimuksia, ja tutkimukseni tuloksia peilataan aiempiin tutkimustuloksiin. Tutkimukseni on tapauskohtainen, joten tuloksista ei voi tehdä laajoja yleistyksiä, mutta kuitenkin varhaiskasvattajilla saattaa olla samanlaisia kokemuksia, joita tutkimukseni tulokset vuorovaikutuksesta esittää, ja saamiani tuloksia voidaan suhteuttaa muihin tutkimuksiin.

Tuomi ja Sarajärvi (2009) kirjoittavat, että laadullisessa tutkimuksessa saatu tieto ei voi olla täysin objektiivista, sillä sekä tutkittavien että tutkijan oma kokemusmaailma vaikuttaa tiedon käsittelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2009, ss. 135–136.)

Olen pyrkinyt olemaan objektiivinen ja käsittelemään saamiani tietoja sellaisenaan, tuomatta liiaksi omaa tulkintaa mukaan. Varhaiskasvattajat ovat kertoneet kirjoitelmissa oman kokemuksensa ja näkemyksensä, joten tutkimukseni kuvailee heidän subjektiivista kokemustaan.

5 Tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tuloksia. Varhaiskasvattajat kertoivat kirjoitelmissaan, mitä ja millaista vuorovaikutus on, ja lisäksi kehittämisideoita vuorovaikutukseen. Alaluvuissa avaen kategoriaryhmiä, jotka saatiin aineistoa analysoimalla. Ensimmäiseksi tarkastelen mitä

vuorovaikutus on käsitteenä ja käytännössä varhaiskasvattajien mielestä. Seuraavaksi avaan varhaiskasvattajien kokemuksia siitä, millaista vuorovaikutus on. Viimeiseksi käyn läpi kehittämisideoita vuorovaikutukseen.

5.1 Mitä vuorovaikutus on

Varhaiskasvattajat kertoivat kirjoitelmissaan vuorovaikutuksen olevan jokapäiväistä keskustelua ja viestintää esimerkiksi Pääkky-sovelluksella ja puhelimella. Tämän lisäksi varhaiskasvattajat kuvailivat vuorovaikutuksen toimivan yhteistyön kivijalkana ja vuorovaikutuksen olevan kuuntelemista, yhteisymmärrystä ja suhteen luomista. Keskustelun ja viestinnän lisäksi vuorovaikutustilanteet voivat olla yhdessä sovittuja, kuten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut ja vanhempainillat.

Taulukko 2. Mitä vuorovaikutus on ja kategorioihin liittyvien mainintojen lukumäärät.

Mitä vuorovaikutus on	Kategoriat ryhmässä
Keskustelua	27
Viestintää	18
Toimii kivijalkana yhteistyölle	14
Yhdessä sovittua	12
Suhteen luomista	9
Yhteensä	80

Seuraavissa alaluvuissa kuvataan tarkemmin aineistolainauksiin viitaten, mitä vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä.

5.1.1 Keskustelua

Varhaiskasvattajat kertoivat kirjoitelmissaan eniten vuorovaikutuksesta, jonka he nimesivät päivittäiseksi keskusteluksi tuonti- ja hakutilanteissa. He toivat esille myös samoihin tilanteisiin liittyvän keskustelun, jolloin kerrottiin lapsen päivästä ja vaihdettiin kuulumisia. Varhaiskasvattajat näkevät vanhempia yleensä vain aamuisin ja iltapäivisin, joten vuorovaikutustilanteet ovat usein näiden hetkien varassa.

Usein se on aamuisin kuulumisten vaihtoa, iltapäivällä enemmän lapsen päivän kuulumisten kertomista.

Hakutilanteissa tulee keskusteltua parhaiten.

Keskustelu pitäytyy usein lapsen kuulumisissa.

Tutkittavat kokivat, että vuorovaikutus jää vähäiseksi, jos vanhempi ei tunne varhaiskasvattajaa, esimerkiksi päivystysaikaan kesäisin. Vanhemmat eivät erityisesti halua jutella vieraamman varhaiskasvattajan kanssa, ja tällöin vanhemmat kysyvät vain pakolliset asiat ja kuuntelevat lyhyesti lapsen päivästä.

Tuntuu että silloin vanhemmat haluavat vieraammalta hoitajalta kysyä vain ”pakolliset”.

Varhaiskasvattajat kertoivat päivittäisten keskustelujen liittyvän usein lapsen päivään ja hassuihin sattumuksiin, joista on mukava kertoa vanhemmille. Joskus vanhemmat kyselevät tarkemmin lapsen päivästä tai kertovat omista ja perheen kuulumisista.

5.1.2 Viestintää

Päivittäisten keskustelujen lisäksi vuorovaikutuksen koettiin olevan viestintää Päikky-sovelluksella, ryhmä- ja lapsikohtaisten viestien kautta. Tämän lisäksi on muuta viestintää puhelimella, kuten puhelut ja tekstiviestit. Päikky-sovellukseen voidaan kirjata lapsiin liittyviä muistilappuja, joihin voidaan laittaa lapseen liittyviä asioita, kuten mitä lapsi on tehnyt ja leikkinyt ja tiedon siitä, jos jotain on sattunut päivän aikana.

Hyvänä asiana on, että päikyn kautta pystyy pitämään yhteyttä esim. valokuva lapsen päivästä.

Päikyn muistilappuja käytämme päivittäin, jotta jokaiselle perheelle kuka vain voi kertoa lapsen päivästä, muutakin kuin että oli hyvä päivä.

Myös tekstiviesti, päikky viestit ja puhelut sujunut.

Aktiivisuus Päikky-sovelluksen käytössä on erilaista eri varhaiskasvatyksyksiköissä. Osassa käytetään esimerkiksi enemmän muistilapputoimintoa kuin toisissa. Viestintänä vuorovaikutuksessa mainittiin myös reissu/kuvavihko ja tullaan tutuiksi -lomake, jonka vanhemmat täyttävät lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajat kertoivat, että tullaan tutuiksi -lomakkeen tulisi olla keskustellen täytettävä, ettei vain ojennettaisi lappua vanhemmille.

5.1.3 Toimii kivijalkana yhteistyölle

Varhaiskasvattajat kuvailivat kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta tärkeäksi osaksi vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Varhaiskasvattajilta vaaditaan vuorovaikutuksessa aktiivista kuuntelua ja kykyä ottaa vastaan palautetta. Varhaiskasvattajat kokivat, että joskus palautetta ei osata ottaa vastaan, jos se tuntuu heistä loukkaavalta varhaiskasvattajia kohtaan.

Vanhempien ja kasvattajien välinen vuorovaikutus toimii kivijalkana yhteistyölle.

Kuunteleminen ennen kysymistä auttaa aina.

Usein koemme palautteen ”henkilökohtaisena loukkauksena”, vaikka voisimme pohtia parannusta asiaan.

Vuorovaikutusta kuvailtiin myös välittäväksi dialogiksi, kuuntelemiseksi ja yhteisymmärrykseksi.

5.1.4 Yhdessä sovittua

Aineistossa painotettiin myös, että osa vuorovaikutuksesta on myös vanhempien kanssa yhdessä sovittua toimintaa, kuten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut (vasukeskustelut). Yhdessä sovituissa tilanteissa on hyvin aikaa jutella ja tutustua, kun taas arjessa kohtaamiset ovat lyhytkestoisempia. Varhaiskasvattajat kokivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut tärkeiksi vuorovaikutustilanteiksi ja hyviksi tilanteiksi luottamuksellisen suhteen rakentamiselle.

Vasujen tekemisessä mielestäni vuorovaikutus eniten kohtaa, kun vaan ei tehdä kiireellä.

Sitten on tietysti muut juhlat, vanhempainillat missä voi keskustella.

Muuta yhdessä sovittua toimintaa olivat vanhempainillat ja muut juhlat, kuten jouluku- ja kevätjuhlat, joissa vanhempien kanssa voi tutustua paremmin ja jutella.

5.1.5 Suhteen luomista

Varhaiskasvattajat kertoivat vuorovaikutukseen vaikuttavan vanhempien ja henkilökunnan välisen suhteen. Hyvän vuorovaikutussuhteen luomiseen voi mennä vuosia, mutta kun suhde on hyvä, vanhemmat kertovat myös omista huolistaan ja varhaiskasvattajien on helpompi ottaa asioita puheeksi vanhempien kanssa.

Kun luottamus ja luonteva suhde saadaan rakennettua, voidaan ottaa puheeksi myös huolia.

Joidenkin vanhempien kanssa luottamuksellisen suhteen luominen voi kestää useamman vuodenkin.

Varhaiskasvattajat kertoivat, että jokaisen vanhemman kanssa muotoutuu erilainen suhde ja mitä pidempään yhteistyötä on tehty, sitä parempi suhde usein on.

Mitä pidempään vanhempien kanssa on tehnyt yhteistyötä, sitä paremmin vuorovaikutus usein sujuu.

Jokaisen vanhemman kanssa muotoutuu erilainen suhde. Erot ovat suuret myös saman perheen vanhempien kesken.

Varhaiskasvattajien mielestä luottamuksellinen, lämmin ja avoin suhde olisi hyvä rakentaa heti asiakassuhteen alussa, koska se helpottaa sekä vuorovaikutusta että yhteistyötä vanhempien kanssa ja vanhemmat tulisivat myös helpommin kertomaan, mikä mieltä painaa.

5.2 Millaista vuorovaikutus on

Tässä luvussa avataan, millaiseksi varhaiskasvattajat kuvailivat vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Vuorovaikutuksen kuvailtiin olevan vaihtelevaa, useimmiten kuitenkin iloista arkipäiväistä jutustelua, jossa kiire on inhottava asia. Tämän lisäksi vuorovaikutusta kuvattiin luottamukseksi.

Taulukko 3. Millaista vuorovaikutus on ja kategorioihin liittyvien mainintojen lukumäärät.

Millaista vuorovaikutus on	Kategoriat ryhmässä
Vaihtelevaa	14
Iloista arkipäiväistä jutustelua	10
Kiire on inhottava asia	7
Luottamusta	4
Yhteensä	35

Seuraavissa alaluvuissa kuvataan tarkemmin aineistolainauksiin viitaten, millaista vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä.

5.2.1 Vaihtelevaa

Eniten varhaiskasvattajat kertoivat vuorovaikutuksen vaihtelevuudesta. Varhaiskasvattajat kuvailivat erilaisia suhteita vanhempien kanssa, kuten myös eroja vanhempien välillä.

Joidenkin perheiden kanssa vuorovaikutus on hyvin välitöntä ja sujuvaa ja joidenkin kanssa tuntuu, että vaikka yrität olla miten päin, niin aina menee ”väärin”. Ns. yhteistä säveltä ei vaan tunnu löytyvän.

On perheitä, jotka tahtovat tietää lapsensa hoitopäivästä mahdollisimman paljon. Kyselevät tarkasti ja ovat kiinnostuneita lapsensa kuulumisesta. Toisessa ääripäässä ovat vanhemmat, joita saa ”roikkua paidan helmassa”, että saisi jotain kuulumisia ja päivän sattumuksia kerrottua. Useimmat perheet ovat tästä välillä.

Vaikka itse yrität olla ja olet kaikille tasapuolinen, niin kyllä se vaan on niin erilaista toisten, kuin toisten vanhempien kanssa.

Varhaiskasvattajat kertoivat, että toisten vanhempien kanssa jutellaan enemmän ja toisilla taas on aamuisin kiire, joten ehdit vain huomenet toivottamaan. Vuorovaikutuksen kuvailtiin olevan helpompaa oman ryhmän vanhempien kanssa.

Toisten vanhempien kanssa on yhteistyö helpompaa kuin toisten.

Toiset vanhemmat ovat hyvin avoimia ja kiinnostuneita lastensa asioista/päivän kulusta, kun taas toiset eivät juuri kysele ja tuntuu etteivät kuuntele mitä heille lapsen päivästä kertoo.

Toisten vanhempien kanssa käydyt keskustelut koettiin rennoiksi ja helpoiksi, kun taas toisten kanssa keskustelu on vaikeampaa ja jopa turhauttavaa, varsinkin jos vanhempi ei vaikuta kiinnostuneelta lapsen asioista tai ei kuuntele, mitä varhaiskasvattaja kertoo lapsen päivästä.

5.2.2 Iloista arkipäiväistä jutustelua

Kirjoitelmissa kerrottiin vuorovaikutuksen olevan useimmiten positiivista, asiallista ja huumorintajuista jutustelua. Varhaiskasvattajat pyrkivät kertomaan päivistä positiivisesti ja avoimesti.

Suurimman osan vanhemmista kanssa käyty keskustelu on iloista, huumorintajuista, arkipäiväistä jutustelua.

Kaikille pyritään avoimesti kertomaan positiiviset ja vähemmän positiiviset asiat. Toki tämä työ on sellaista, että painotus on hyvissä asioissa: mitä mukavaa päiväkodissa on tehty, mitä hyvää lapsi on oppinut/ taitanut ja mistä lapsi on innostunut.

Varhaiskasvattajista tuntui, että päivittäiset kohtaamiset ovat suurimmaksi osaksi positiivisia ja tasa-arvoisia. Kirjoitelmissa kerrottiin, että osan vanhemmista kanssa keskustelut ovat arkipäiväistä jutustelua ja taas osa vanhemmista haluaa tarkat tiedot lapsen syömisestä, nukkumisesta ja muista tapahtumista.

5.2.3 Kiire on inhottava asia

Vaikka kirjoitelmissa kerrottiin vuorovaikutuksen vaihtelevuudesta ja siitä, että vuorovaikutus on pääosin hyvää ja toimivaa, aineistossa mainittiin myös vuorovaikutustilanteisiin liittyvä kiire. Erityisesti iltapäivän hakutilanne mainittiin tilanteena, jossa kiireen huomaa vaikuttavan vuorovaikutukseen keskustelujen ”ruuhkautumisen” takia. Muut vanhemmat hakevat lapsiaan samaan aikaan, ja varhaiskasvattajien pitää olla tarkkana, että mistä asioista voi puhua muiden kuullen.

Kiire on myös vuorovaikutuksissa (tulo- ja hakutilanteissa) inhottava asia sekä vanhemmille että meille. Yrität puhua päivästä ja vanhemmalla on kiire tai on monta vanhempaa hakemassa yhtä aikaa.

Hakutilanne on siinäkin mielessä haasteellinen, että usein paikalle osuu muitakin vanhempia ja on oltava tarkkana, etteivät sivulliset kuule.

Usein myös tilanteet puhua jostakin asiasta voivat olla hankalia. Esim. ulkona ja muita vanhempia lähellä.

Kuitenkin kirjoitelmissa kerrottiin, että joskus tuntuu, ettei kaikkia asioita uskalleta ottaa puheeksi vanhempien kanssa tai että asia kerrotaan tökerösti, vaikka aihetta sellaiseen ei ole.

Toisinaan kuitenkin huomaa, että tiettyjä asioita ei uskalleta/ viitsitä sanoa.

Työntekijät muuten vain saattavat puhua hieman ”ei niin kohteliaasti” vanhemmille. Esim. asioita töksäytellään, vaikka kyseessä on normaali asia.

Varhaiskasvattajat kertoivat kirjoitelmissaan, että vuorovaikutustilanteet vanhempien kanssa aamuisin ja iltapäivisin ovat lyhytkestoisia. Kirjoitelmissa mainittiin, että väärinkäsityksiä tulee, kun varhaiskasvattajat ja vanhemmat ajattelevat eri tavalla asioista.

5.2.4 Luottamusta

Aineistossa kerrottiin vuorovaikutuksen olevan myös luottamusta. Varhaiskasvattajat kuvailivat luottamuksellisen suhteen olevan tärkeä osa vuorovaikutusta. Kaikille vanhemmille ja varhaiskasvattajille muodostuu erilainen suhde, mutta kaikissa suhteissa tulisi olla luottamusta, jotta vuorovaikutus toimii. Varhaiskasvattajat kertoivat, että suhteen luomisessa voi mennä aikaa, mutta varsinkin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut (vasukeskustelut) ovat niitä tilanteita, joissa luottamusta on hyvä rakentaa.

Tuntuu että se on hetki, kun luodaan se luottamus.

Vasu-keskustelut ovat usein hedelmällisiä/ syvällisempiä kun on paremmin aikaa.

Kun luottamus on saatu rakennettua, vuorovaikutus on syvällisempää ja varhaiskasvattajat voivat ottaa huolet puheeksi helpommin vanhempien kanssa. Varhaiskasvattajat toivoivat vanhemmilta luottamusta, niin että vanhemmat voisivat kertoa vaikeistakin asioista, jotka saattavat vaikuttaa lapsen arkeen.

5.3 Kehittämisehdotukset

Varhaiskasvattajat kertoivat kehittämisehdotuksiaan, joilla vuorovaikutusta voisi kehittää. Kehittämisehdotukset liittyivät yhteistyön lisäämiseen vanhempien kanssa, rohkeampaan vuorovaikutukseen ja tiedottamisen kehittämiseen.

Taulukko 4. Kehittämisehdotuksia kategoriaryhmät ja niihin liittyvien mainintojen lukumäärät.

Kehittämisehdotuksia	Kategoriat ryhmässä
Yhteistyön lisäämistä	10
Rohkeampaa vuorovaikutusta	5
Tiedottamista	3
Yhteensä	18

Seuraavissa alaluvuissa kuvataan tarkemmin aineistolainauksiin viitaten, mitä kehittämisehdotuksia varhaiskasvattajat toisivat vuorovaikutukseen vanhempien ja varhaiskasvattajien välille.

5.3.1 Yhteistyön lisääminen

Kirjoitelmissa annettiin eniten kehitysehdotuksia yhteistyön lisäämiseen vanhempien kanssa. Varhaiskasvattajat halusit lisätä yhteistyötä ja kehittää vanhempainiltoja niin, että syntyisi enemmän vuoropuhelua.

Toivoisin, että esim. vanhempainillat olisivat enemmän vastavuoroista, kun sitä, että henkilökunta papattaa faktoja pöytään. Yhdessä mietittäisiin vanhempien kanssa varhaiskasvatuksen toimintaa ja yhteisiä pelisääntöjä.

Varhaiskasvattajat pitävät varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluita (vasukeskusteluita) tärkeinä vuorovaikutustilanteina, ja ehdottivat, että vasukeskusteluihin voisi osallistua useampi työntekijä.

Vasukeskusteluihin voisi ottaa tarvittaessa myös toisen työntekijän, joskus vanhemmat vain kokevat jonkun työntekijän helpommin lähestyttäväksi.

Kirjoitelmissa mainittiin, että henkilökunta toivoisi vanhemmilta ehdotuksia/ toiveita toiminnalle. Ehdotuksien ja toiveiden esille tuomiseen tarvittaisiin toimivia tapoja. Vanhemmilta toivottiin myös palautetta enemmän. Palautteen antoa kehitettäisiin niin, että palautetta pystyisi antamaan enemmän nimettömästi.

5.3.2 Rohkeampaa vuorovaikutusta

Henkilökunta kertoi kirjoitelmissaan toivovansa vieläkin monipuolisempaa vuorovaikutusta ja vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen luottamuksen lisäämistä. Kehittämisehdotuksena tähän oli työntekijöiden pysyvyys.

Toivoisin vieläkin rohkeampaa ja monipuolisempaa vuorovaikutusta. Jollakin tavalla päiväkodin henkilökunnan tulisi pyrkiä kertomaan lapsen päivästä monipuolisemmin.

Yleisesti luottamusta vanhempien ja työntekijöiden välillä pitäisi parantaa. (Ehkä pidempään pysyvät samat työntekijät)

Varhaiskasvattajat toivoivat myös enemmän rauhallista aikaa vuorovaikutustilanteissa.

Enemmän aikaa kuulumisten vaihtoon ilman muiden korvia, monesti tämä on vain vaikea järjestää.

Tämän lisäksi varhaiskasvattajat haluaisivat madaltaa avoimuuden kynnystä vuorovaikutuksessa, jotta vanhemmat kertoisivat perheen sisäisistä asioista, jos asioilla on vaikutusta lapseen ja hänen arkeensa.

5.3.3 Tiedottamista

Varhaiskasvattajat lisäisivät tiedottamista Päikky-sovelluksen kautta ja kehittäisivät päivittäistä dokumentointia.

Tiedottamista lisäisin päikyn kautta, koska kaikki vanhemmat eivät käy vanhempainilloissa yms.

Päikky- ohjelmaa voisi käyttää monipuolisemmin tiedottamiseen.

Tiedottamista ei pidetty aineistossa suurimpana kehittämisen kohteena, mutta kuitenkin asiana, jota tulisi kehittää. Päivittäiseen dokumentointiin ei annettu konkreettisia kehitysehdotuksia, mutta varhaiskasvattajat mainitsivat päivittäisen dokumentoinnin asiana, jota he kehittäisivät.

6 Johtopäätökset

Tutkimustuloksista selviää, että varhaiskasvattajat kokevat vuorovaikutuksen olevan päivittäistä keskustelua tuonti- ja hakutilanteissa, yhteydenpitoa Päikky-sovelluksella ja luottamuksellisen suhteen rakentamista. Varhaiskasvattajat pitivät tärkeinä vuorovaikutustilanteina myös yhdessä sovittuja tilanteita, kuten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja (vasukeskusteluja) ja vanhempainiltoja. Varhaiskasvattajien mielestä vuorovaikutus kohtaa vasukeskusteluissa eniten, kun on aikaa jutella ja keskittyä toisiinsa. Myös Savolaisen (2018, s. 25) opinnäytetyössä vanhemmat kertoivat pitävänsä päivittäisiä kohtaamisia ja vasukeskusteluja tärkeinä vuorovaikutustilanteina kasvatusyhteistyössä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) kerrotaan, että luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Varhaiskasvattajat kuvailivat vuorovaikutuksen toimivan kivijalkana yhteistyölle, ja vuorovaikutuksen olevan luottamusta, kuuntelemista ja yhteisymmärrystä. Vuorovaikutus on siis varhaiskasvattajien mukaan sellaista, kuin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sen odotetaan olevan. Sen, millainen suhde vanhemmilla ja varhaiskasvattajilla on, koettiin vaikuttavan vuorovaikutuksen toimivuuteen. Vuorovaikutuksen koettiin olevan helpompaa, kun suhde on hyvä ja luottamus on saatu rakennettua. Erot vuorovaikutussuhteissa saattavat kuitenkin olla suuria, jopa saman perheen vanhempien kesken. Suhteen luomiseen vaikuttaa aina ihmisten persoonallisuudet. Tahkokorpi-Kamppurin (2018) pro gradussa, joka käsittelee varhaiskasvatuksen yhteistyön haasteita, vanhemmat kokivat juuri persoonallisuuspiirteiden olevan keskeisessä asemassa yhteistyön haasteissa. Tutkimuksessani varhaiskasvattajat eivät puhuneet vanhempien ja varhaiskasvattajien persoonallisuuden piirteiden eroista, mutta kokivat, että mitä pidempään yhteistyö on kestänyt, sitä paremmin yhteistyö sujuu. Näin ollen voisi ajatella, että mitä paremmin varhaiskasvattajat ja vanhemmat oppivat tuntemaan toisensa, sitä paremmin yhteistyö yleensä sujuu. Varhaiskasvattajat kokivat, että vuorovaikutus jää vähäiseksi, jos vanhempi ei tunne varhaiskasvattajaa (esimerkiksi päivystysaikaan kesäisin). Savolaisen (2018, s. 22) opinnäytetyössä vanhemmat kertoivat päivystysajan tuovan arkeen lisää räsitystä, ja vanhemmat mainitsivat ympäristön ja henkilökunnan vaihdoksen vaikuttavan tähän.

Varhaiskasvattajat kokivat vuorovaikutuksen vaihtelevaksi vanhempien kanssa. Osa vanhemmista haluaa kuulla tarkat tiedot lapsen päivästä, ja jotkut haluavat kuulla, mitä lapsi on tehnyt ja oppinut. Joidenkin vanhempien kanssa taas vuorovaikutusta ei juuri ole ja päivittäiset keskustelut jäävät vähäisiksi. Suurimmaksi osaksi vuorovaikutustilanteet ovat kuitenkin positiivisia, ja varhaiskasvattajat pyrkivät kertomaan päivistä avoimesti. Keskustelut ovat usein arkipäiväistä jutustelua ja lapsen päivästä kertomista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, s. 34) mukaan yhteistyön tulisi olla vuorovaikutteista ja se edellyttää varhaiskasvattajilta aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Tutkimuksessa varhaiskasvattajat kertoivat tilanteista, joissa vuorovaikutus jää vähäiseksi henkilöstöstä riippumattomista syistä. Näin ollen tilanteet eivät ole vuorovaikutteisia, vaikka varhaiskasvattajat pyrkivät olemaan aktiivisia.

Varhaiskasvattajat kokivat kiireen haittaavan vuorovaikutustilanteita. Lasten hakutilanne mainittiin tilanteena, jolloin kiire on ikävä asia niin työntekijöille kuin myös vanhemmille.

Keskustelut jäivät lyhyiksi, eivätkä varhaiskasvattajat ehdi jutella niin pitkään kuin haluaisivat, tai tietyistä asioista ei voi puhua, kun muita vanhempia on kuuloetäisyydellä. Aikaisemmissa tutkimuksissa varhaiskasvattajat ja vanhemmat ovat kertoneet jokapäiväisten kohtaamisten ja keskustelujen haku- ja tuontitilanteissa tukevan parhaiten vanhempien kasvatustyötä ja vanhemmuutta (Yliniemi, 2019, s. 29; Savolainen, 2018, s. 22). Tämän lisäksi vanhemmat kokivat, että keskusteluihin ja päivittäisiin kohtaamisiin tarvittaisiin lisää aikaa (Savolainen, 2018, s. 22). Voikin siis olettaa, että kiire on yleinen ongelma varhaiskasvatuksessa, mikä harmittaa niin työntekijöitä kuin myös vanhempia.

Kehittämissuhteet liittyivät yhteistyön lisäämiseen vanhempien kanssa, rohkeampaan vuorovaikutukseen ja tiedottamisen kehittämiseen. Varhaiskasvattajat haluaisivat kehittää vanhempainiltoja niin, että niissä syntyisi enemmän vuoropuhelua. Lisäksi toivottiin toimivia tapoja siihen, että vanhemmat pystyisivät tuomaan paremmin esille ehdotuksiaan ja toiveitaan. Varhaiskasvattajat haluaisivat myös, että vanhemmilla olisi mahdollisuus antaa nimettömästi palautetta. Varhaiskasvattajat toivoivat rohkeampaa vuorovaikutusta, jossa pyritäisiin kertomaan lapsen päivästä monipuolisemmin, sekä enemmän rauhallista aikaa vuorovaikutustilanteissa. Savolaisen (2018, s. 26) opinnäytetyössä vanhempien kehitysehdotukset olivat samantyyppisiä: vanhemmat toivoivat enemmän tietoa lapsen päivästä ja vanhempainiltoja aikuisten kesken. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa painotetaan, että lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, s. 34) Varhaiskasvattajien kehitysehdotukset kehittäisivätkin erityisesti vanhempien osallisuutta ja tukisivat vanhempien mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä tulisi käyttää hyödyksi tieto- ja viestintäteknologiaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018, s. 34) Varhaiskasvattajat kertoivat käyttävänsä Päikky-sovellusta monipuolisesti yhteistyössä ja tiedottamista Päikyn kautta lisättäisiin. Tiedottamista ei pidetty isona kehitettävänä asiana, mutta tiedottamista lisättäisiin, jotta kaikki vanhemmat saisivat tarvittavat tiedot.

7 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä ja millaista vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä pirkanmaalaisen kunnan varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa kunnan varhaiskasvatuksen hyödynnettäväksi ja antaa kehitysehdotuksia vuorovaikutukseen. Mielestäni onnistuin hyvin selvittämään varhaiskasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia. Itselläni ei ollut varsinaisia odotuksia tai ennakkoaajatuksia tuloksista, mutta tulokset eivät suoranaisesti yllättäneet minua, vaan tunnistin osan varhaiskasvattajien kuvailemista tilanteista omista työkokemuksistani.

Tuloksista mielestäni huomaa, että vuorovaikutus vanhempien kanssa on varhaiskasvattajille tärkeää ja että varhaiskasvattajat haluavat hyvän ja luottamuksellisen suhteen vanhempien kanssa. Suhteen rakentaminen voi kuitenkin olla haastavaa, joko yhteisen ajan vähäisyydestä tai kiireestä johtuen, tai vanhemmalla voi olla erilaiset odotukset suhteelta, jolloin hän ei välttämättä ole niin vastaanottavainen suhteen rakentamiselle. Tutkimuksen tulokset perustuvat varhaiskasvattajien näkemyksiin ja kokemuksiin, joten vanhemmilla voi olla erilaiset näkemykset vuorovaikutuksesta. Jatkotutkimusideana olisi mielenkiintoista tutkia vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia vuorovaikutuksesta ja sitä, miten vuorovaikutustilanteita voisi kehittää.

Varhaiskasvattajat kertoivat varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluiden tärkeydestä ja keskusteluiden merkityksestä suhteen rakentamiseen vanhempien kanssa. Nykyään varhaiskasvatuksen opettajat pitävät yleensä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut, joten muiden varhaiskasvattajien mahdollisuudet luottamuksellisen suhteen rakentamiselle ovat mahdollisesti vähentyneet. Suhteen rakentamis- ja kehittämishetket ovat päivittäisten kohtaamisten varassa. Mahdollisesti tästä syystä varhaiskasvattajat toivovat, että useampi varhaiskasvattaja voisi osallistua varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin. Toivottavasti tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen resurssit olisivat sellaiset, että tällainen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden kehitys olisi mahdollista.

Varhaiskasvattajien kehitysehdotukset olivat todella hyviä, mielenkiintoisia ja täysin mahdollisia kehitysideoita. Mielestäni oli hienoa huomata, että varhaiskasvattajat lisäisivät vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä ja kehittäisivät vanhempien osallisuusmahdollisuuksia. Oli mielenkiintoista, että tiedottaminen ei ollut varhaiskasvattajien mielestä erityisen iso kehittämisen

kohde. Mahdollisesti tiedottamista on jo kehitetty ja kiinnitetty huomiota siihen, tai sitten henkilökunnan mielestä tiedotus on jo hyvällä tasolla.

Tilaajakunnalle kehittämis ehdotuksiani ovat, että tutkittaisiin mahdollisuutta siitä, voisiko varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin (vasukeskusteluihin) joskus osallistua enemmän kuin yksi työntekijä, koska varhaiskasvattajat kokivat vasukeskustelut tilanteiksi, joissa tutustutaan vanhempiin ja joissa vuorovaikutus kohtaa. Näin luottamuksellista suhdetta alettaisiin rakentamaan useampaan työntekijään kuin vain vasukeskustelun pitäjään. Myös päivittäisiin kohtaamisiin voitaisiin miettiä tapoja, miten saataisiin rauhallista aikaa vuorovaikutustilanteille. Vanhemmille voisi antaa myös mahdollisuuden nimettömään palautteeseen ja toimintaideoiden ja -ehdotusten antamiseen, kenties jonkinlainen palaute- ja idealaatikko jokaiseen varhaiskasvatusyksikköön. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen on näin Covid-19-aikana hankalaa, mutta mahdollisesti myöhemmin voitaisiin miettiä, miten vanhempainillat olisivat enemmän vastavuoroisia ja vuoropuhelua synnyttäviä.

Lähteet

Ahonen, L. (2018). *Vasun käyttöopas*. (3.p.). PS-KUSTANNUS.

Kauppila, R. (2005). *Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot*. PS-KUSTANNUS.

OAJ. (n.d.). *Yhteistyö kodin kanssa*. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ.

<https://www.oaj.fi/arjessa/yhteistyö-kodin-kanssa/#yhteistyön-muotoja-varhaiskasvatuksessa>

OKM. (n.d.). *Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu 3.6.2020 osoitteesta <https://minedu.fi/varhaiskasvatus-ukk>

OPH. (n.d.). *Mitä on varhaiskasvatus*. Opetushallitus. Haettu 3.6.2020 osoitteesta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

OPH. (2016). *Vaikuttava varhaiskasvatus*. Opetushallitus.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Dokumentit ja asiakirjat*. KvaliMOTV -

Menetelmäopetuksen tietovaranto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_6_4.html

Savolainen, M. (2018). *Kasvatusyhteistyö kunnallisessa varhaiskasvatuksessa vanhempien näkökulmasta* [Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018121321432>

Tahkokorpi-Kamppuri, S. (2018). *Vanhempien kokemuksia yhteistyön haasteista varhaiskasvattajien kanssa* [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto].

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201805151692>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Varhaiskasvatustalaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2018). Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, docx- versio.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>

Yliniemi, H. (2019). *Vanhemman kasvatustyön ja vanhemmuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa: Lastentarhanopettajien näkemyksiä vanhempien tukemisesta päiväkodissa* [Opinnäytetyö, Metropolia Ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905078056>

Liite 1: Kirjoitelmapyyntö

Kirjoita alla olevista aiheista omin sanoin vapaamuotoinen kirjoitelma.

Millaista vuorovaikutus on vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä?

Mitä kehittämissuhteita toisillemme vuorovaikutukseen vanhempien kanssa?

Käytä kokonaislauseita, älä vastaa siis vain ranskalaisin viivoin. Kirjoitelmat ovat nimettömiä, ja voit laittaa esimerkkejä mukaan kirjoitelmiin.